

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
" pol leta	3 "	30 "
" četert leta	1 "	70 "
" mesec	—	60 "
Po pošti:		
Za celo leto	7 for.	50 kr.
" pol leta	3 "	80 "
" četert leta	2 "	— "
" mesec	—	70 "

SLOVENEK.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

Št. 69.

V Celovcu v sredo 29. avgusta 1866.

Tečaj II.

Ilirsko kraljestvo.

A. Ž. Danes, 23. avgusta 1866, je ravno 50 let, od kar je ranjki cesar Franc I. patent razglasil, v katerem zapoveduje, naj se „ilirske dežele“ imenujejo „ilirsko kraljestvo.“

V spomin te petstoletnice bodi mi pripuščeno, pozornost „Slovenčevih“ bralcev na to le vprašanje obrniti: Kaj je moglo cesarja Franca napeljati, da je vstvaril novo „ilirsko kraljestvo“?

Moj odgovor na to je: Pogled v minule in pogled v prihodnje čase.

Pogled v minule čase mu je pred oči postavil 1) stiske in nadloge, s katerimi je francoska vojska najpred in najobilniši tiste dežele obsula, ktere ležijo blizo jadranskega morja. Iz tega se je učil, da je modra glava Napoleonova te dežele med najvažnije štela, iz katerih se da proti jutru operirati ali vojsko sukati. Iz tega se je učil, da so te dežele ne samo s kupčijskega stališča, ampak tudi s stratežičnega ozira za Avstrijo, ktero je on prerodil, neprecenljive vrednosti.

Pogled v minulost mu je pred oči postavil 2) Napoleonovo naredbo, s ktero je bil napravil skupino, imenovano „ilirske dežele.“ Povestnica pravi: Vzdignil je Napoleon I. veliko vojsko ter podiral kraljestvo za kraljestvom. Podjarmil je Lombardijo, sterl strašno ljudovlado beneško ter osvojil si notranje-avstrijske in druge dežele. V cesarjevem gradu „Schönbrunnu“ je podpisal 14. oktobra 1809. leta pogodbe miru, po katerih je dobil Goriško, Tržaško, Istro, Re-

ko, vse dežele na desnem bregu Save pa beljaški okraj. Še tisti dan je oklical (Napoleon) ves ta novi svet za „ilirske dežele“, in Ljubljana jim je bila glavno mesto. Pa Napoleon ni ostal pri samem imenu, ampak dal je „ilirskim deželam“ tudi svojega namestnika s centralno uradnijo. V začetku leta 1810 je prišel maršal Marmont za ilirskega poglavarja. Napoleonov dekret od 15. aprila 1811 je vpeljal v „ilirske dežele“ novo vredbo, po kateri je bilo 7 razdelov ali „dežel“: Gorica s Terstom in Istro je ena „dežela“; potem je Dalmacija, Dobrovnik, Granica, Hervaška, Kranjska, Koroška. Poslednje dni junija 1811 je prišel v Ljubljano nov poglavar grof Bertrand in je sodnijam sedeže odločil. Za Bertrandom je prišel Junot (vojvoda Abrantski) 11. marca 1813, in ta je prebival večidel v Gorici. Perve dni avgusta istega leta je postal Jožef Fouchet (vojvoda Otrantski) poglavar „ilirskih dežel“, pa kratka mu je bila nova slava, kajti 6. oktobra že so bile avstrijske vojne v Gorici. Začasni poglavar „ilirskih dežel“ je bil potem grof Lattermann. Po dokončani vojski pa se je veliko reči spremenilo. Francoske naredbe so morale prostor dati avstrijskim. Vendar ime „ilirsko“ je še ostalo. Zdelo se je najberže bolj staro, bolj slavno, bolj budivno, nego je „notranje-avstrijsko“. Zato je cesar Franc I. zapovedal (kakor smo že v začetku rekli), naj se iz večega dela notranje-avstrijskih dežel (brez Štajerskega) napravi „ilirsko kraljestvo.“

Pogled v bodočnost ali prihodnje čase je cesarju pred oči postavil nevarnosti, ktere utegne kedaj napraviti „talijanska ideja“, ktero je bil Napoleon med ognjeni talijan-

ski narod s tem zasejal, da se je dal 8. maja 1805 kronati za „talijanskega kralja.“ Da bi se tem nevarnostim lože branil ter jim velik jez napravil, čez ktere ga bi ne mogle svojih valov zaganjati, združil je Franc I. dežele (skorej vse), v katerih Slovenci prebivajo, postavil je „ilirsko kraljestvo“ ter zasejal (ali vsaj ogrel) „slovensko idejo“. Zdi se mi, da je „ilirsko kraljestvo“ imelo tudi neko centralno uradnijo; berem namreč v povestnici o neki „zedinjeni administraciji ilirski“, ktera je bila blezo leta 1829 vpejlana. Ako je bil pa cesar Franc I. pozabil dati „ilirskemu kraljestvu“ centralno vlado, ktera bi vse ude v eno celeto vezala, tako bi se smelo reči, da je bila njegova naprava — teló brez duše?

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju 26. avg. (Ministerstvo; finančna operacija; izhodna politika; nova zveza; Beust; slovanščina; mir.) Kar sem pisal poslednjič od ministerstva, postaja od dne bolj verjetno: Wüllerstorff, Lariš, Mensdorf, Frank stopijo iz ministerstva in ravno kar se raznaša gias, da Belkredi tudi pojde. Madjari — stranka Deakova, h kterej spada tudi grof Andrassy, — napenjajo vse žile, da bi ga spodrili. Mi Slovani smo stali za Belkredijo, ker se nam oktoberska diploma in septemberski manifest dozdeva prava pot, ki pelje Avstrijo k svobodi in sreči. Ako grof Belkredi res pade, ne pade naš program, ne pade nam serce. Saj nam Belkredi ni našel

Besednik.

Nova „okrožnica.“

Spet nas je razveselil „učiteljski Tovars“ z novimi okražnicami ljubljanske konzistorije. Ker so te „okrožnice“ že nekako — ime po vsem slovanskem svetu dobile, gotovo naše čitatelje zanima, obsežek ene najnovejših zvedeti. Sicer pa ta — od 23. junija t. l. — nima svojega izvira v konzistoriji, ampak prišla je od ministerstva. Zató pa, mislim, bode še zanimivejša, ker iz nje misli visokega ministerstva samega zastran šolstva in narodnega poduka zvemo.

Na sporočila ljubljanske konzistorije dotikajoča se ljudskih šol po Kranjskem in sadje — bučelo — in sviloreje v njih učene je c. k. državno ministerstvo dne 18. maja t. l. več opazek odpisalo. Prvič graja ministerstvo pomanjkljivost in slabost ljudstvenih šol na Kranjskem ter od c. k. deželne vlade v Ljubljani tirja, naj ona prihodnjic vse napake in napotja, kolikor jej je le mogoče, odstrani, da se ljudske šole zboljšajo.

Zastran učenja nemščine vis. ministerstvo ukazuje, naj se ona v nižih slovenskih učilnicah nikar pervej izobraženosti mladine na kvar ne uči. Te besede so takó važne, da

jih hočem od besede do besede sèm postaviti: „In Bezug auf die Förderung der deutschen Sprache in den niedern slovenischen Schulen ist mit aller Vorsicht (čujte!) vorzugehen, damit in keinem Falle die wahre Bildung der Jugend sprachlichen Zwecken (čujte!) geopfert werde.“ Da je visoko ministerstvo do tega prepričanja prišlo, to gotovo vsakega prijatelja ljudske omike veseli. Samo da bi vis. ministerstvo bilo tisto opazko, ki sledi za ravno omenjeno, opustilo, ki človeku prejšnjo ravno takó ogreni, kakor da bi bil na medicó pelinovca pil. Ta zares čudnovata opazka ponavlja tisto že dobro znano birokratično prepoved, naj se nad „politično - narodnim rogoviljenjem“ ljudskih učiteljev ostro čuje, pa da naj se, „ako bode treba, z neprizanesljivim odstavljenjem od službe (!) izgledi za to postavijo, da vlada takih učiteljev ne bode trpela, ki, namesti da bi se v svojem poslu, kakor je njih dolžnost, dalje izobraževali, le s politiko se ukvarjajo ter po tem tudi šolam škodujejo.“ V ta namen naj deželna vlada po konzistoriji, po šolskih nadzornikih in okrajnih gospokah šole in učitelje nadzira in vodi. Končno vis. ministerstvo želi, naj se mu zapisniki učiteljskih zborov marneje pošiljajo. To je kratek zadržaj imenovane okrožnice. —

Kar se prve opazke vis. ministerstva tiče, da je šolstvo na Kranjskem pomanjkljivo, temu radi tudi mi pritrdimo, zató ker vemo, kaj se od

teh učilnic tirja in kaka je njih učna osnova. Dokler bode nemščina cilj in konec vsega učenja, ne bode nikdar bolje, in dokler se ne bode pri učenju edino na izobraženje uma in zlahatnjenje srca gledalo, dotle ljudske šole tudi ne bodo obilneje obiskovane, zoper kar ministerstvo tudi toži. Še le kedar bodo ljudje videli, da se mladina res kaj nauči, kar jej hasni za življenje in za svet, tedaj bodo ne samo svoje otroke marneje v šole pošiljali, nego tudi nove šole postavljali. Deželna vlada, kakor tudi vsa nadzorništva pa svoje naloge ne bodo mogla drugači rešiti, nego da samo to, kar je v ljudskih učilnicah mogoče in najpotrebnejše, od učiteljev tirjati začnejo, vse drugo pa, kar je načelu ljudskih šol zoprno, kar je preveč, ostro prepovejo. Pri korenu hirajo naše šole; tam jih je treba otrebiti!

Kar nemški jezik zadeva, izrazilo je ministerstvo tako rekoč našo lastno misel. Samó to hudo pogrešamo, da ni svojemu načelu tudi natančne podobe t. j. natančnega ukaza pridjalo, od kedaj, v katerih razredih in koliko nemščine se ima učiti. Kaj pomagajo načela, ako jim manjka pravila, po katerem ima meso in kri postati? Tu je treba trdnega jezusa vsakoršnim prepirkam in vsakej samovolji. Drugači bodo še takó blaga ministerska načela — načela brez praktičnega ploda!

Z velikim čudom nas je pa napolnil tisti strah pred „politično - narodnim rogo-

našega programa, pa ga tudi ne podpiral! Podpirali bomo vsako ministerstvo, katero koli se derži „proste poti“, ki jo naznanja cesar v sept. manifestu. Govori se, da so zdaj Madjari pa avtonomisti na konju; dualizem — poslednji trumf — je veržen!

Skorej se vpelje nova finačina operacija. Vlada bode izdala državnega papirja za 200 milijonov; s tem denarjem bode oskerbljevala tekoče potrebe, posebno pa podpirala kupčijo, obertnijo, kmetijstvo in druge take produktivne ali rodovitne podvzetbe. Becke, ki zdaj finančne zadeve oskerbljuje, izrekel je menda pravilo: Vlada ne sme nobenega krajcarja več izdati za take reči, ki nič dobička in koristi ne donasajo. Spet so to kaj lepe besede; da bi le Becke bil bolj mož — beseda, kakor je bilo že toliko drugih! — Nesrečna vojska nam kaže že spet nov vesel sad; naša stara politika na Jutrovem se preobrača. Dosedaj je stala Avstrija terdno za Turčijo, nesrečne kristjane pa je zapuščala. Ali zdaj se ruši staro prijateljstvo med Avstrijo in Turčijo in vlada naša se obrača prijazno k Srbiji in Černogori. Iz Černogore so že poslanci na Dunaju, iz Srbije pa pridejo skorej; namen njihov je, da si pomoči pridobijo proti Turkom, ki spet zeló ubogim kristjanom žugajo. Tudi škof Strossmayer je spet na Dunaju. Bog daj srečen izid in konec, da jo naša politika na Jutrovem vsaj enkrat krene na pravo pot! — Še nam po ušesih doné pruski topovi, ki so gromeli na našej zemlji; še vidimo pruske trume, ki so po naših krajih požigale in ropale. Komaj pa se je mir sklenil med Avstrijo in Prusko, že se sliši in bere, da mislita pruski kralj in naš cesar narediti prijateljsko zvezo med seboj. Ta reč čudno po ušesih zvoni, pa vendar ni toliko neverjetna. Nekaj to, da Napoleon steguje svoje perste po nemški zemlji poleg Rajne, nekaj pa bolezen njegova, ki je menda tako nevarna, da ga lahko vsako uro smert zgrabi in se je potem bati velicoh homatij, — vse to je neki prisililo našo in prusko vlado, da sklenete med seboj terdno zvezo. Videli bomo, kakšen kruh bode iz te čudne, nepričakovane moke! — Znani velikonemec Beust, saksonski minister, je stopil v pokoj in misli se preseliti na Dunaj. O njem se je celo govorilo in od nemške stranke močno povdarjalo, da stopi pri nas v službo in prevzame ministerstvo znananjih zadev. Želimo, da vsi penzionisti

pridejo v našo državo in nam prinesó denarjev, katerih imamo tako pičlo. Da bi pa ti ptujci, ki dežele, narode in potrebe naše le malo ali še celo nič ne poznajo, utikali in mešali se v vladine zadeve, tega se pa bojimo in zoper to tudi slovesno protestujemo. Belkredijevo ministerstvo res nima sreče pri možeh, ki jih postavlja na visoka mesta: Mescéry, Bach, Savenau, Warrens, Jochmus, menda tudi Lažansky, Rothkirch-Panthen, — dolga pa lepa litanija! — Kako stoji v Avstriji zastran jezikove ravnopravnosti, pokazalo se je poslednje dni v Pragi. Znani telegram, ki ga je dr. Belsky na cesarjev god na Dunaj cesarju poslal, pisan je bil po česki, in glejte! telegrafski uradnik ga pa ni sprejel, in prestaviti se je moral po nemški. Ko je to poznej zvedel nek viši gospod pruske posadke v Pragi, rekel je menda, škoda da mu to o pravem času ni na uho prišlo; on bi bil tega uradnika že naučil telegrafovati po česki, ako ravno česke besedice ne zna! Tudi po drugih krajih, kjer so se o času pruske vojske slovanska pisma prikazala, zibnila so spet hitro po dokončanej vojski. Vse pravičnejši se pa škofijske konzistorije po Moravskem obnašajo. V bernskej škofiji je bil za farna pisma in knjige že poprej vpeljan česki jezik; 4. avgusta t. l. št. 4779 je tudi olomuška konzistorija razposlala ukaz, da se faranom dajejo pisma v jeziku, ki ga farani razumejo. Slava! Kdaj bodo tako ravnale tudi slovenske škofije?! Zaupanje in ljubezen slovanskega ljudstva je prav dober kup; duhovne gosposke kupite si jo vendar! — Mir je sklenjen. 20 milijonv tolarjev so že peljali v Berlin in do 15. septembra ne bode nobenega pruskega vojaka več na našej avstrijskej zemlji. Naj le gredo, kamor hočejo. Bog jih nesi!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celoveca. (Mir; kolera; „Draupost“.) 23. avgusta, to je minuli četertek ob 1/2 12 po noči, bil je mir med Avstrijo in Prusko sklenjen. Vse je veselo in pričakuje delovanja v notranjih zadevah. Najpotrebniše in prvo med vsemi opravil je to, naj se obsedno stanje po celej Avstriji prekliče in odpravi, da nastopi povsod pravo ustavno življenje. Vojaki se bojo jeli domú pošiljati,

kar kaj težko pričakujejo, ako ravno se jim zdaj kaj dobro godi. Vojaki, ki so pri nas nastanovljeni, dobivajo svojo kavo in svoje vino, česar doma gotovo niso in ne bojo imeli. Tudi bolni in ranjeni so že tu skorej vsi ozdravljeni; zatorej so se usmiljene sestre že vernile v Gradec domu in barake se podirajo. — Pa druga nevarnost nam žuga: kolera se bliža tudi našim mejam in priprave se delajo proti temu hudemu gostu. Tako slišimo iz Borovljan, da se bo ubogim ljudem zastoj za boljšo in močnejšo jed skerbelo. Še od leta 1855, ko je kolera tudi po Borovljah morila, prihranilo se je nekaj denarja, ki ga je skerbní okrajni predstojnik žl. Steinberg vložil v shranilnico in zdaj vse prav in po godu pride. Slava takim možem! Tudi v Celovcu se je sestavil poseben odbor proti koleri, pa nič ne čutimo, kaj neki dela. Smradu in nečednosti je še dosti po mestu! Naj eden tistih odbornikov gre enmalo na južno stran jezuitarske karsarne in prepričal se bo, koliko smradu mora cela soseščina prenašati! Naj se kdo sprehaja malo okoli mesta, in videl bo, kako po vseh grabnih gerda voda stoji in smrad napravlja. Čas bi bil, da se vse to skorej odpravi, da prepozno ne bode. — Kakor „Draupost“ naznanja, natvezla se jej je tiskarna pravda; tožena je — kakor pravi, na viši ukaz, ki je iz Dunaja prišel, — zavoljo treh sestavkov; tožba se glasi na dvojno hudo delstvo po §. 65 in na en pregrešek. Kar se je vojska bližala in sreča Prusom smehljala, jela je „Draupost“ svoj program celo sukati na prusko stran. Zatorej je tudi g. Einspieler od imenovanega časnika čisto se ločil in poslednji list, pri katerem je g. E. še zraven bil, bil je 51., ki je bil 28. junija na svitlo prišel.

Iz podjunske doline. §§. (Slovenska primicija.) Minulo nedeljo to je 12. t. m. je obhajal novoposvečenec gospod Rok Plešovnik v Doberlivesi svojo primicijo ali novo mašo. Že v cerkvi se je koj poznalo, da Slovenci v tem kraju niso zaspani. Pela se je prelepa Miklošičeva maša, kmetiški pevci in pevkinje so bili vsi prav izurjeni, kar lepo čest daje gospodu, ki jih je tako lepo izurjal in z velikim trudom podučeval. Pri popoldanjem godovanji so pa popevali tako lepe domače pesmi, da bi jih koj poslušal. Posebno stermel sem, ko pravilno po notah slišim: „Tam za goro“; „Po jezeru“; „Naprej“ itd. ne pod

viljenjem.“ Mi si te prepovedi od strani ministerstva drugači raztolmačiti ne moremo, nego da si mislimo, da je ali konsistorija ali deželna vlada o takem „rogovljenju“ kaj na Dunaj sporočila. Res, prenežne ljubeznjivosti do svojih podložnikov! Kdo tu ne vidi, kdo takó rekoč s prstom ne potipa tiste znane birokratične bojazljivosti, ki vidi vse črno samih rogoviležev, izdajalcev, prekucnežev itd. itd., katerih pa z deveterimi očali zaslediti ne moreš?! Vidi se tu zopet prav jasno, kako je naša birokracija nezboljšljiva, — toujours la même!

Vendar pa je ta opazka, kolikor je smešna, toliko tudi nevarna! Kdo je „politično-naroden rogovilež“? Kaj mora ta storiti, da ga odstavi? Kdo ima sodnik biti, kedaj se je v tem smislu rogovililo? Taka in enaka vprašanja človeku silijo v pamet. Kaj ni vse „politično-narodno rogoviljenje“! Ako n. p. kak učitelj svoje učence nagovori, naj svoj vinarček za Slomšekov spominek prinesejo, ni-li ta „rogovilež“? — Če kak učitelj svoje sosede nagovarja, naj k družbi sv. Mohora ali pa k Matici pristopijo, ni-li ta „rogovilež“? — Ali če si kak učitelj naroči „Novice“, „Slovenca“, ali „Zukunft“ — posito da ima toliko novca —, ni-li ta tudi rogovilež? Ali se ne more o takem človeku reči: „hic niger est“? Itd. itd. — Po mojih mislih bodo takega učitelja razni sodniki razno sodili, Nemškutarski in birokratični bodo vpili: Križajte, kamnjajti ga!

— narodni in pametni ljudje pa ga bodo še le hvalili. Kdo je v današnjih okolišnih, kar se narodnega „rogovljenja“ tiče, pravičen sodnik?

Ali obrnimo stvar na drugo plat, pa se vprašajmo: Je-li učitelj tudi ustavni državljani ali ne? Ima-li tudi on pravico kakor državljani se obnašati in delati? Ali pa je on morda kak „raja“, kakoršni so kristjani na Turškem? — Da bi ljudski učitelji avstrijski državljani, tedaj ustavni državljani ne bili, tega nihče do sedaj ni trdil in postava res tudi ne trdi. Ako pa so v resnici državljani in sicer ustavni državljani, tedaj imajo ne le pravico, nego tudi dolžnost kakor državljani se obnašati, ergo tudi v politično-narodnem smislu „rogoviliti“ (kajti v očeh birokracije je vsako gibanje državljanov = „rogoviljenje“). Ako pa birokracija učiteljem vse tako „rogoviljenje“ prepove, tedaj jih sili, da ne smejo biti več avstrijski ustavni državljani. Tega pa, menim, vsaj vlada ne tirja; ona bi učitelje marveč kaznovala, ako bi ti ne hoteli več avstrijski državljani biti! Kakor se vidi (samo birokrati tega ne vidijo!), dotični ukaz zastran politično-narodnega rogoviljenja boleha na notranji bolezní, kateri se nedoslednost pravi; za to boleznijo bode tudi prej ali slej umrl. Kakor pa se meni zdi, vlada od ljudskih učiteljev mnogo, mnogo tirja. To je po mojej pameti res tudi prav; ali na drugej strani se mora vendar tudi prevda-

riti, ali so ti učitelji tudi zmožni, tem tirjavam zadostiti? V privatnem ali zasebnem življenju velja to pravilo: Več ko od delavca tirjaš, več mu moraš plačati. Ali mislite, da so javni delavci — uradniki — iz česa drugega kot iz mesa in kosti? Saj drugod po vsem izobraženem svetu velja ta zakon nature: Delavec, ki sile ne trpi, ki pa je pri tem tudi prost, več opravi, ko pa lačen in suženj. Prašam pa: Ni-li stanje kmečkih učiteljev po večini táko, da še pošteno izhajati ne morejo? Ali se ne mora njih ogromna večina z golim življenjem boriti? Kje pa ostane pri takej borbi dušno delovanje, kje obširnost, kje temeljitost znanja, kje živahnost, kje pomlajeni duh, kje veselo srce? Kmečkih učiteljev se državi bati, to se mi vidi nekako smešno, in pred „rogoviljenjem“ teh ljudi naj vlada — mirno spava!

Da na koncu sploh rečem, kar o vseh preteklih in prihodnjih „okrožnicah“, kolikor se ljudskih učiteljev tičejo, mislim, hočem te-le besede vladi v resen prevdarek sém postaviti: Dokler ne bode telesno stanje ljudskih učiteljev na kakor bodi način zboljšano, naj si gosposke svoje okrožnice prihranijo; le zboljšanje njih stanja in povzdiga njih družbinske veljave bode šolam in ljudskej omiki na noge pomagala; brez tega prizadevanja je vse pisarjenje — bob ob steno! X.

lipo, ampak notri v lipi popevati. Stala je namreč na vertu velikanska lipa, ktereje se je verh osušil; odžagali so jej potem verh, izvotlili jo in ogladili od znotraj, postavili vanjo klopi in mizico, okoli ktere ima še čez šest oseb prostora zadosti. Slovenski možaki, fantje in dekleta, le pridno popevajte še dalje pesmi slovenske v lipi slovenski! Tudi čestiti g. prošt so počestili svate s pričujočnostjo svojo. Veselica je bila prav radostna do pozne noči. Veselilo pa je nas Slovence v zlasti še to, da se je pri tej slovesnej priložnosti vse obnašalo prav po slovensko. Doberlaves stoji v sredi čisto slovenske podjunske doline, pa vendar šteje dosti tacih ljudi, ki so slovenščini le nasprotniki. Uradniki, notarji, gostilničarji tudi tukaj — kakor večidel povsod — vse slovensko gibanje in življenje stermo in po strani gledajo. Tem bolj pa prosti kmetje in mladi ljudje kažejo, da kri ni voda in da ne žalijo in izdajajo svoje slovenske matere. Priča, da v celej tej dekaniji živi pravi slovenski duh, nam je „Koledarček“ družbe v Mohora; ta dekanija šteje namreč med vsemi po Koroškem največ družnikov. Hvala in čest torej č. g. proštu in dekanu Janezu Lijavniku in vsem duhovnikom, ki se toliko marljivo trudijo za svoje farmane. Gotovo njih trud ne bo zastoj; ko bojo ljudje enkrat znali lepo slovenski brati in pisati pa tako se omikovati, gotovo jim bojo še hvalo peli, ko bojo njih kosti že davno trohnele. Le naprej! —

Ob bregu celovškega jezera. (Slovenski shod; — „Volksfreund“ in Rusinij). Brali smo, da je policija tiste slovenske rodoljube, ki so se bili menda pred nekaj časom v Celju zbrali, lovila in v črne bukve zapisala. To je našej „Klagenfurterici“ tako dopadlo, da je takih veselie tudi slovenskim rodoljubom na Koroškem pripraviti hotla. Ta prelepa volja jej je pa prav sramotno spodletela! Kar je pisala o shodu slovenskih rodoljubov in kar za njo pišejo drugi časniki, je vse od konca do kraja lažljivo in izmišljeno. Jaz tega ne povdarjam zato, ker se morda bojim policije — saj so se Nemci brez vseh sitnost zbirali tu in tam in saj so še te dni zbrali slovanski rodoljubi na Dunaju pred očmi najviše policije — jaz to le povdarjam, ker se mi Nemci smilijo, da jim ptuj pritepenec v uradnem listu take debele laži na mizo postavlja, pa nje in vlado za norca ima! Sam sem bil priča v Porečah, sam sem pečena piščeta jedel in vino pil, sam sem na kegljšču kratek čas uganjal, in nisem preslišal od treh do sedmih nobene besedice, pa imena „federalizem“ nisem slišal, da, od politike ni čerbnila živa duša nobene besedice!

To se tedaj pravi mirne ljudi čeriniti, narode med seboj šuntati, in Avstrije mir in srečo podirati. In tako počenjajo uradni časniki! Naj vlada take ljudi spodi, rekoč: Bog nas obvari takih prijatlov! Taki uradni časniki pa še tudi druge časnike motijo in na kriva pota zavračajo. Sam katoliški „Volksfreund“ ima veselje svoje posebno Slovane ovajati in čeriniti; zlasti pa ima na muhi uboge Rusine, kterim podtika, da so ruskih misli. „Slovo“, rusinski časnik, piše, da so Rusini po jeziku, po veri in po narodnosti pravi Rusi . . . pa kakor smo vselej bili, tako bomo tudi zanaprej nepremakljivo zvesti ostali avstrijskemu cesarju in preslavnej habsburškej rodovini“. „Volksfreund“ k tem besedam pristavlja: „So der Artikel des „Slovo“, der zu deutlich spricht, als dass er noch eines Kommentars bedürfte. Er hat vöelleicht wider Willen Pläne enthüllt, auf welche ich hiemit aufmerksam machen möchte“. Vsi Nemci terdijo, da so Nemci in nihče jim ne podtika izdajavnih misli. Rusini so pa puntarji in izdajavci, ker pravijo, da so Rusi! Taka se godi ubogim Slovanom po vseh krajih in na vse strani!

Iz kanalske doline. (Ogenj; letina; slovensčina; vojaki). Kar je „Slovenec“ omenil, je žalostna resnica. Terbiž je zadela velika nesreča. V četrtek 23. avg. zvečer se je v skednju pri Trit-handeljnu vnel ogenj in se hitro razširil. Pogorelo je 5 hiš in toliko stranskega pohišja; med njimi je tudi grajščinsko poslopje in veliko Kapičevo posestvo, ki je najdalje gorelo. Ves terg je bil v groznem strahu in velikej nevarnosti. Žabničani so se skazali kot pravi korenjaki; njim gre najperva in največa zahvala, da ogenj ni dalje segal. Tudi vojaki so imeli velik strah; kajti zraven skednja, kjer je goreti začelo, stali so topovi ali kanone pa polno nabasani vozovi. Bog prenosi, ako bi bil ogenj med to vojaško robo prišel! Letina se je kazala še precej dobra, pa vojaki, ki so jo s svojimi konji in vozmi priropotali, pokončali so nam skorej vse to upanje. Pričakujemo, da se ta velika škoda tudi nam poverne in davki odpusté! Kako se bomo oblačili, kaj jedli, ko nam že zdaj za živež tako terda hodi? Vse, kar se iz daljnih krajev pripelje, razterga se koj pri priči in kupuje za visok denar. — Med vojaki, ki jih je dosti po dolini, je veliko Slovanov, v Lipaljej vesi stojé tudi Slovenci in povem Vam, da so vsi — ne samo prostaki, timveč tudi oficirji — vsi so vrli Slovenci, vsi vneti za presvitlega cesarja pa tudi za domovino. „Slovenca“ kaj radi prebirajo, ki donáša toliko zanimivih novic iz raznih slovenskih krajev. — Kar pa je letos vojakov po dolini več, toliko menj pa je romarjev na sv. Višarjah. Nekaj se ljudje bojé na pot se podati, nekaj je tudi huda za denar, nekaj jih je pa tudi grdo vreme zaderževalo. Morebiti da bode zdaj poslednje tedne kaj boljši. — V laškej Pontebi ali Pontabli je menda toliko vojakov po hišah, da morajo domači svojo živino drugod po hišah, ali pod milim nebom imeti. Ti laški sosedje so nekako vsi pobiti in klaverno hodijo. Vsi — mi in uni — zdihujemo in prosimo za zlati mir!

Od Koroško-štajerske meje. J. K. (Deževno vreme. Naš strah. Vojaško razstavljanje in neke nam neizpolnjene želje.) Skorej ne vem, o čem da bi vam pisal, ker tožim in kremžim se nerad in tudi nič ne zaleže, hvaliti pa nimam ničesar. Držal se bodem Prešernovih besed, ki pravi:

„Kdor govoriti kaj ne vé,
On vreme hval' al toží.“

Res čudno vreme imamo že več tednov. Vedno to deževanje nam mora biti pri vseh žitih in sadežih na kvari. Ozimnega žita imamo še velik del pod prostim nebom. Slama mu gnjije, zrnje jelo je kaliti in pri ovsu na polovico se osipati. Že sploh zrnja ni toliko, kolikor smo ga še pred malo časom pričakovali. Snopovje je lahko in zdaj vidimo, da nam je pomladanski mraz vendar le na veliko škodo. Kruhka bo pičlo. Ravno tako je pri sadju. Hruške in jabelka, ki so po mrazu cvela, so vsa piškava in letijo z drevja. Sadnega mošta bo le sem ter tje kak polovnjaček. Korun je na več njihav zopet ravno tako črn, kakor ona leta, ko se je ta bolezen prvikrat bila prikazala. Kaj bode zopet ubogi siromak v piskru k ognju pristavljaj? Sedaj bi imela ajda rasti in cvesti; a vedno jej je premokro in premrzlo. Bučele bodo brez strdi, mj pa brez žgancev. Pa tudi sosedom našim Štajercem obeta se glad in žeja. Kar spomladi po nogradih ni posezlo, to sedaj deževje pridi, in če ne odjenja, še ta mravica, ki bo, bode kislá, kakor vrisk predlanskega leta. Sicer nam je znani vremenski prerok obetal od 10. t. m. skozi ves mesec lepo, jasno in toplo vreme brez dežja; a danes imamo že 20., pa prerok je še vedno lažnik. Pač naj gredo taki „šekeljni“, „škofki“, pratikarji in vsi vremenski preroki rakom žvižgat!

Razun te po vrhu omenjene škode po spomladanski slani in po sedanjem dežju

pa nas sprehaja ta strah: Ali bode vendar nesrečne vojske že res konec, ali ne? Bodi si pa to ali uno, kako in s čim bomo li tolike davke zmogli, ki so bili že pred vojsko presiljeni? Zraven tega pa še: Kako se bodo naše notranje zadeve osnovale? Bode že li v naši nesrečni Avstriji konec nemško-madžarske centralizacije, ali bodemo še le strune napeli, dokler do poslednje popokajo? Ali se bode vendar vsaj sedaj po tako sramotni vojski s Prusi naša vlada zbrihtala, da je treba z dosedanjo politiko vsaj kraj groba na prosto pot septemberskega manifesta kreniti? — kajti sicer gorje Avstriji! Ali se nam Slovincem ne bo še kaj let slaba pela, ako govori centralističnih Dunajskih in Graških listov niso prazne besede, poleg kterih naj bi bila Avstrija to stran Litave v tri skupine razdeljena in bi mi Slovenci spadali z nemškimi Korošci in Štajerci k nemškim Avstrijancem, Solnogradčanom in Tiroljcem? Tega ne moremo niti umeti, niti verjeti. Taka skupina bila bi zoper cesarjevo besedo: „Prosta je pot!“ Zato naj vlada naš glas poslušá, dokler je še čas, zakaj kesanje hodi prepozno. Torej — nikar na led, kdor hoče, da ne pade!

K sklepu naj še povem, da kakor drugod po Koroškem, tako tudi po našem okraju sedaj vojake razstavlja. Mi nimamo kar nič zoper to, marveč so nam v tem oziru prav ljubi, ker nam vendar kak krajcar pusté, za ktere je treba dan danes več nego s krvavimi žulji trpeti, akoravno skrbni očetje in matere kakor nekteri drugi gospodje iz npravnega stanja tega gotovo ne bodo veseli; a sila kola lomi, kajti postali smo Talijanom mejači. Vendar pa se nam pri tem razstavljanju prav prav čudno zdi, da neki v G., malo malo ves (!), pride štab z muziko, v mestu našega okraja pa tega nedolžnega veselja še ni nihče doživel, kolikor pomnimo. Kaj da nas v Junski dolini tako odrivajo, zakaj vedno prezirajo? Pa vsaj ne zato, ker smo Slovenci?! Omenili so tudi že pri spomladnji nabiri vojakov nemški naši listi, kakor tudi nek dopisnik v „Slovenecu“ iz Junske doline, kako da vse tukajšnje srenje želé, naj bi dotična vojaška komisija se v naše mesto potrudila, ker v Velikovec po 12—13 ur hodá je vendar ubogim kmečkim fantom malo preobilno, ker marsikteri ne rečem novcev, ampak še skorjice kruha nima deti v žep. Ali to želje se našim srenjam zopet pri zadnji nabiri niso izpolnile. Na vse strani ugibamo, kaj bi bilo temu krivo, in rade volje bi vse popravili, ako smo se bili kdaj kaj pregrešili; vendar pa bi poprej radi pregrešek vedeli. Dokler ga pa ne zvemo, mislili si bomo, da le kaka posamna oseba mora imeti piko na naš kraj, in take posamnosti naj bi pri občnih zadevah pač ne imele veljave! Povedal bi še lahko o nekem škandalu, ki se je, kakor zadnjič nekaj doma, sedaj v Velikovecu primeril, kakoršnega bi pa doma gotovo ne bilo. Toda, kdor ga želi zvedeti, naj Velikovčane vpraša, ker zrezane in vbodene glave še gotovo niso pozabili. —

Z vremenskimi preroki naj gredó po tem takem še te absolutistične in svojeglavne vredbe in naprave rakom žvižgat; sicer — vsaka sila do vremena!

V Solčavi 6. avgusta. (Narodna zavešt). Predragi „Slovenec“! od vseh krajev mile Slovenije donášaš dopisov dovolj in sprejemlješ vesele in žalostne dogodbe svojega ljudstva ter jih naznanjaš in podajaš širokemu svetu. Iz romantične Solčave (Sulčave), ki se zavoljo svojega naravnega oklepa, obstoječega iz golih visoko v nebo kipečih skal, po pravici zove „štirska Švajca“, iz Solčave ti jih je še prav malo došlo. To bi o narodnej zavesti tukajšnih bivalcev zamoglo slabe misli buditi. Da pa to ni tako, blagovoli v dokaz sprejeti sledeče vrstice. Narodna zavest se tukaj jako lepo razcvita. Kmetje le z rokami ploskajo, ako

se jim pripoveduje o napredku na slovenskem književnem polju. Bolj priletni se za ušesi praskajo in britko kesajo, ker so prilžnost zamudili, v domačem branji pisavi in računani vsaj nekoliko izuriti se. Da se je to zgodilo, ni čuda. Pred malo leti so bile šole v najbližnji okolici, postavim v gornjem Gradu ali pa v železni Kapli, tako vstrojene, da so bile brez vsega vspaha. Zatorej so kmetje vso voljo zgubili, svoje sinove pošiljali po šolah. Ako je poprej dal kmet svojega sina v šolo, reklo se je, da je v kacih treh letih omenjene šole dokončal. Če so pa tudi kaj sadu in dobička za preobilno potrošenih denarcev tirjali, izšolani sinček jim največkrat nobene odgovora dati ni mogel, ker se je učil le za prenapeto Nemčijo, ne pa za domačo Slovenijo. Kar je znal, bilo je to, da je prav moško znal lajnati „Einmaleins“. Ako so ga pa poprašali, koliko je devetkrat ena, moral je misliti in misliti, preden da je kaj črnil, pa še potem je bil odgovor največkrat brez nog in glave. Ravno taka je bila s kerščanskim naukom. Če si je po prevelikem trudu in prizadetji: „Gott hot ols erschofn“ v glavo vbil, pozabil je, preden je prišel domu in pri dekanijiški preskušnji se je slabši odlikoval, kakor otroci, ki nikoli nikjer nobene šole od znotraj videli niso, in to je bilo, kar se samo po sebi razumē, za mladega nemčika velika sramota. Ako so ga pripravljali, da bi bil kako pisnice izdelal, začeli so mu lasje po konci vstajati, ker slovenskih črk še prav poznal ni, nemški pa se je še bolj bal in sramoval, dobro vedē, kako je bil v pravopisu podkovan. Da bi ta žalostna, pa vendar gola resnica tudi kakemu prenapetnežu oči odperla!

Da so se torej kmetje taci učilnic, bolj mučilnic, silno bali, ponavljam še enkrat. Pa ti žalostni in nesrečni časi so, bodi si ga Bog zahvaljen, minuli tudi pri nas! Imamo zdaj šole domače. Da tudi naši šolarji sedaj znajo dobro domače knjige čitati, slovenska pisma izdelovati in za potrebo tudi računati, imajo se sosebno tukajšnjim v vsakem obziru izvrstnim duhovnikom zahvaliti. Oni šolo ljubeznjivo oskerbljujejo in jo sučejo na bolji, na pravi pot. Pa sedaj so se tudi po bližnjih učilnicah stare učilne sisteme nekoliko prestrojile in tudi kmetje vplah radi obetajo, da bodo svoje sinčke vkljub neugodnim časom v šolo pošiljali. Tako lepo in veselo torej delajo šole na naše ljudi.

(Konec pride.)

Od Negove. J. F. (O marsikterih potrebah in zadevah. Grozdje.) Nedavno sem bil na pojedini o času neke slovesnosti, pri kateri se je precej duhovne in posvetne gospode zbralo. Jaz sicer ne zahajam rad v take družbe in veselice in to ne le zavoljo želodečne zbirljivosti in bolehnosti telesne, marveč zavoljo svojega odkritosrčnega značaja, ki me v lastno škodo spravlja pri uni gospodi, ktera gleda, pa ne vidi, sluša, pa ne sliši, čita, pa ne misli. Ta gospoda je toliko sto let vedno na vozu za vajeti držala in vozarila pa je mehkužnosti vsa vajena in torej vsa oslepljena. Zavoljo tega ravno še sedaj ne privošči ubogim Slovanom repice njih voza prijeti, tem menj pa dopusti, da bi se tudi mi enkrat na voz spravili in tudi zraven njih vozili, ter si tako svoj žalostni stan zboljšali. Toda dosehdob, a dalje ne! Njih nauki kot nepraktični so se že preživeli in prišli ob vso veljavo. Vsakemu domačinu je ta žalostna resnica znana, da smo se dosehdob jako malo od ministrov, knezov, grofov itd. vse pa od narodnjakov brez zvezdic in velikih naslovov za blagor naroda naučili! Ti prečudni gospodje trdijo: Slovenski uradovati se bo še le zamoglo za enim zarodom — to je o Nikolovem! Jasno in prav za pravo rečeno: Njim naj bo pripuščeno do smrti mehkužno živeti od krvavih žuljev

uboga naroda! Preleni in previsoki so, da bi tako zelo potrebnih naukov si prisvojili. Odtod pa tudi prihaja, da se tako grozno malo učencem in dijakom dovoli v slovensčini se vaditi in učiti; odtod le stara nemščina po kancelijah! Kakor jaz nisem videl niti slišal črkice slovenske po učilnicah, tako jih je na tisoče še drugih, ki tudi niso v šolah niti videli niti slišali slovenske besedice, pa vendar so kot bliščēca luč slovenskemu narodu v razsvetljenje! Kar je tem bilo mogoče iz lastne dobre volje storiti in dognati brez vse pomoči, gotovo bi še tem lože sedanjim starokopitnežem mogoče bilo, izuriti se v jeziku, ktereга njih podložni govorē. Za poskušnjo: „Slovenca“, „Novice“ itd. v roke s kvinteljcem dobre volje, in stavim glavo, za leto dni bodo zmogni slovenski uradovati; pripomočkov imamo na cente! Že nad 40 let se živahno razširja in omikuje slovensčina, in 22 let že izhajajo slavne „Novice“, in ti prevzetni kulturonošci v sredini naroda svojega, od ktereга živijo, še slišali niso od teh reči, ktere so jim potrebne kot ribi voda. Kolika sramota! „Illi autem existimantes, se esse prudentes, facti sunt ut stulti“, po naše: Oni pa so menili, da so pametni, pa postali so kot neumni, — od tod toliko solz — in krivic! Ti pa mladina! uči se ne le raznih narečij slovanskih, temuč tudi romanskega, madjarskega in nemškega jezika, da boš sposobna po vsej Avstriji pošteno kruheka si služiti, in da ne boš zavoljo svōje lenobe ves narod tlačila in preganjala: „Noli esse in domo tua sicut leo rugiens, evertens et opprimens subjectos sibi“, to je: Ne bodi v svoji hiši kot rjuveči lev, ki svoje podložne prevača in stiska. Zapomni si: Čem viša bo tvoja služba nad raznimi narodi, tem večja je tudi tvoja dolžnost njih jezikov se naučiti in znati, da boš vsakemu kos, ali pa v zapečku tiči. To zapoveduje stvarnik nebes in zemlje in zdrava pamet!

Že pred 14 dnevi sem našel mehko grozdje tu in tam ne le žlahtne mišice, tudi rivček in šipon je bil že mehke, kar priča, da utegne letos dobra kapljica prirasti.

Pri Celju 19. avg. — y. (Žavska šola.) „Slovenec“ donaša — kar je gotovo jako hvalevredno — sporočila o raznih šolah. Kar je dobro, kvali; kar je slabo, pa graja. Le iz prelepe savinjske doline še menda o tej zadevi ni nikdar nobene črnil. Naj torej danes jaz o žavske farni šoli malo besedi spregovorim. Veselja ti srce poskakuje, ako čuješ, kako šolarček na različna vprašanja krepko odgovarja. Dragi bralec! pojdi z menoj v žavsko šolo, in prepričal se bodeš te resnice. Otroci žavske in ž njo sedinjene Gotoveljske šole so gotovo srečni, da imajo prilžnost, tako lepih naukov tako dobro se naučiti. Vseh predpisanih predmetov se tukaj izvrstno nauči vsak, kdor le nekaj uma in volje za to reč ima.

Menim pa in z menoj tudi marsikteri drug, da bi Žavska šola še veliko obilnejši sad obrodila, če bi se nekaj — prestrojila. Ali veste, kaj mislim? To le. Naj bi gg. učitelja čas, ki ga s tem tratita, da deci nemščino v buče vbijata, drugači obračala. Saj te poznamo, prijazni Žavec, tvoji prebivalci so skozi in skozi Slovenci, da, večidel vrli Slovenci, ki v svojem življenji nemščine nikdar ne potrebujejo! Da si ravno se otrok za silo nemščine nauči, v kratkem času jo zopet ali vso pozabi, ali se pa iz slovenskega v nemškutarskega učenca prerodi, in to gotovo ni koristno za narod naš. — Torej domoljubni gospod izgledni učitelj, ki si si že dokaj zaslug za žavsko faro (v šolskem oziru namreč) pridobil, ne preziraj te prošnje! Ne maraj za to, če bi te ravno kateri visokonemški Žavčan zaradi tega obrekoval! Saj nam zore lepši časi!

H koncu te moram pa še nekaj vprašati, ljubi moj Žavec! V letošnjem koledarčku družbe sv. Mohorja sem namreč tvoje ime videti hotel. Pa zastonj sem te iskal.

Lani je bil vendar 1, reci en družnik, letos je pa še ta zgini! — Ravno tako je v Žavcu tudi še neznana „Slov. Matica“. Torej zdramite se, nastopil je pravi čas!

V Ljubljani 22. avgusta. (Mestni odbor in sl. knezoškofijski ordinarijat; mrtvaški vozovi.) V zadnji seji našega mestnega odbora je bila med drugimi točkami na vrsti vpeljava mrtvaških voz, s kterimi naj bi se mrličī vozili do pokopališča, kakor je to po večih in že tudi po manjih mestih zelo v navadi. Odpis, ktereга je dal sl. knozoškofijski ordinarijat v tej zadevi od sebe, pa ne dovoli te naprave ter navaja med drugim tudi to, da le v taci krajih, kjer prava vera že peša, se mrličī vozijo, namestu da bi se nosili. Ta argument ali dokaz se nam — naravnost moramo reči — jako čuden dozdeva in ga ne moremo nikakor prav razumeti! Mi ne moremo nikakor zveze najti med pešanjem vere in — voznjo mrličev! Da bi bilo posebno v sedanjem času, ko nam zopet žuga kolera, želeti, naj se ne nosijo več mrličī, ker je to nevarno ampak naj se vpeljejo po izgledu družih ravno tako katoliških mest, kakor je Ljubljana, mrtvaški vozovi, to bo menda vsakdo sprevidel in ni treba o tem na široko še le govoriti. Ob enem pa je slavni knezoškofijski ordinarijat svojo dvombo izgovoril, namreč ali je mestni odbor zastopnik ljubljanskih mestnjakov! Proti temu je mestni župan krepko protestoval, in so mu s posebno, pohvalo pritrdili vsi mestni odborniki. Res čuditi se mora vsak, kaj je prav za prav s tem namerjal sl. ordinarijat? Da mu menda mestni odborniki zato niso po vseči, ker so narodni možje, utegnili bi to biti vzrok temu prečudnemu dvomu! Kdo pa je po mislih sl. ordinarijata zastopnik meščanov, ako ni od njih z ogromno večino izvoljeni mestni odbor? Čegav zastopnik pa je potem naš mestni odbor? Kake zaumene ima neki naš sl. knezoškofijski ordinarijat o reprezentativni sistemi. Zelo radovedni bi bili na ta vprašanja spodoben odgovor dobiti, kajti gotovo bi se kaj novega naučili iz njega!

Od št. Ruperta na Dolenskem!! (Narodne zadeve.) Ni ga bilo še dopisa v „Slovenca“ iz te prijazne doline, raja dolenskega! — kakor da bi bil čisto izbrisan iz med slovenskega sveta, dasiravno bi moral zavoljo prijazne lege in rodovitnosti polja eden izmed najbolj slovečih krajev biti. Pa glej, kako je pri nas vse mrtvo za narodno življenje! Prebravši koledarček družbe sv. Mohora čudil sem se in strmel, ko sem samo dva uda videl zapisana; ta dva sta pa grof Josip Barbo Vaksensteinski grajščak, in Blagne A. oskerbnik, tedaj edina dva v tako velike fari, ki šteje nad 3000 duš! Iz tega se vidi, kako zaspano da je pri nas vse za domorodne zadeve!

Odkod to prihaja ni ravno težko vganiti. Prvi vzrok je ta, ker niso duhovniki zapisani in ker ne spodbujajo ljudstva za domačo reč. Po moji misli morajo duhovni najprvi delati za napredek in poduk ljudstva, kajti ti so v najbližnji dotiki ž njim. Njim ljudstvo zaupa, posluša jih in se lahko dobi in vname za vsako dobro reč. Duhovni vodijo ljudstvo lahko v narodnem duhu, kajti oni morajo obravnavati z ljudstvom v tistem jeziku, ktereга ljudstvo govori. Potem pa tirja izobraženost duhovnov, da imajo več narodnega duha, nego kak prost kmetič in da se neotesani od izobraženega uči. Pa kako se bode kmet izobraževal in napredoval, ko ne ve in ne zna pravega pota? Blagor krajem, kjer imajo dobre, prav narodne duhovne! Zatorej vidimo, koliko udov imajo nektere dekanije, druge so pa skorej prazne! In to je vse na dukovnikih ležeče; koliko lepih bukvic se je letos razposlalo po slovenskih krajih in koliko narodnega in kerščanskega duha se razsejalo!

Drugi vzrok je pa tudi pri nas revščina na vse strani. Strašni davki so našo rodovitno dolino res na beraško palico pripra-

voli. Ako je pa človek siromak, potem mu ni mar za vse takošne stvari. Imeli smo poslanca v deželnem zboru, pa ni se zmenil za nas, ampak dnevnik je lepo jemal in v vseh domorodnih zadevah nasprotoval. Pa saj si lahko mislimo, kakošen da more poslanec biti, če birokrati volitev vodijo! Treba pa nam je pravega poslanca, da odkriva vse naše rane in se za nas krepko poganja. O novem poslancu pa drugikrat kaj. (Lepo prosimo! Vred.)

Od Kolpe 22. avg. a. (Letina; poslovljenje; mir). Z velikim veseljem bi rad povedal od tukaj kaj veselega, ali zlati časi se nam še skrivajo. Danešnje vreme se kisló drži in kakor nam je na pomlad sever vinskó tersje poparil, tako nam žugajo zdaj težke vodene megle od juga še ostali živež pokončati. Nebo in zemlja hoče zoper nas biti, vendar to nas ne sme ostrašiti. Ako nam Bog zdravje obvaruje in ljubi mir na zemlji med ljudi se zopet povrne, pojdemo na kupčijo v daljne bolj srečne kraje. Že se pripravljajo možje na odhod, obiskujejo prijatelje in se shajajo, kakor laštovke, pri cerkvenih shodih, kjer je lahko slišati jezike cele Evrope. Kakoršne postave bi pa slavno ljubljansko šolsko nadzorništvo zopet napovedalo, ko bi v svoji neskončno veliki skrbi za svoje kranjske otroke slišalo kranjske trgovce govoriti o trgovskih zadevah po turški, madjarski, romanski itd. Govorito bi nam ti šolski jezikoslovci oktrojirali, naj se v Kočevskih in Črnomeljskih farnih šolah otrokom v glavo vbijajo arabske kljuke, ktere trgovci v Karlovcih morajo znati, da razložijo tutko od pare, na ktere je Sultanovo ime arabsko načrtano.

Bolj umni so kranjski Kočevarji, kteri pošiljajo svoje otroke v Črnomeljsko šolo, da se tam živega jezika od živih ljudi učijo, kar se v dveh letih prav lahko zgodi in tako deset let stari otrok že koj dobro in lahko v dveh potrebnih jezikih govori in piše, zraven se pa brez posebne zamude časa precej podučuje v vednostih za življenje potrebnih. Naj se pa Slovenec nemški uči pri gospodih, kteri sami dobro ne znajo, ampak pri „sich“, „dir lernem“ itd. sè svojim naglasom nenemško mater razodevajo, bode li mladeneč čez 10 let znal svoji materi povedati, da je že „koprol“ pri „kazarah“?

Hude denarne stiske nas čakajo in pri vojskah je gotova zguba pri premoženji; terpi sicer vsak v svojih okoliščinah, vendar pa zgubi le tisti, kteri kaj ima, n. pr. trgovci svoje blago, denar ali prilóžnost, pri kupčevanju si kaj pridobiti. Tukaj je srčna želja, da bi se nam skorej ljubi mir povernil! Ne mislite pa, da smo boječi in mehkužni in da bi mi pete odnesli, če bi se približevala ptuja vojska; mi nismo takj, kakor postavim tisti gospodje uradniki na Českem, ki so pred sovražnikom bežali, da je bila groza!

Iz Brega v Boljuncu 15. avg. (Razne novice.) Z veselím srcem smo slišali 13. t. m. gromenje in pokanje topov našega znanonosnega brodogojca, ki je unidan usidralo se v milskem pristanu (Bucht von Muggia). Govorilo se je neki, da so darila delili junakom, ki so se odlikovali pri Visu v Dalmaciji. Tukaj težko pričakujejo sinove, da jim bodo pravili, kako so potapljali Talijane.

Tu se bo osnovala nova ljudska šola. Lepo je in hvalevredno, kako si kmetje marljivo prizadevajo, da ustanovijo šolo, kjer se bo naša mladina potrebnih nauk učila. Bog daj, da bi ta naprava dober sad nosila!

Z veliko žalostjo pogrešajo tudi tukaj Naceta K., ki je v svojem rajnem časniku nosil nemško omiko proti jutru. Tukaj tudi štejejo nemški liberalni (?), časniki svojih prijateljev! — Kar je „Slovenec“ v l. 63 gledé narodnosti in letine omenil, žalibog, da se tako na Bregu godi. V Dolini se je

vendar boljša zarja prikazala. Kakor sem na lastna ušesa slišal, dohaja tje „Slovenec“ v 3 iztisih, „Danica“ v 2, „Novice“ v 2, „Glasnik“ v 1, „Ljudomil“ v 10, „Primorjan“ v 6. Pri družbi sv. Mohora je letos na prvo kacic 6 udov in kakor mi je nekdo rekel, da hrepeni jih mnogo po knjigah društvenih. To je res lepa reč. Pri nas pa so slovenski časniki bele vrane! Srčna hvala preč. g. J. Jahnu, J. Švetu in J. Rupniku, ki lepo budijo Dolinčane, da se zavedajo svoje slovanske narodnosti. Sčasom bode gotovo tudi drugod boljši.

Iz Volčanskega pri Tminu (Nadv. Albreht; talijanska meja; vreme in letina). Mislim, da mi ne bote zamerili, da tudi jaz primem za pero in par verstic načertam. Slavni zmagovavec pri Kustoci, nadvojvoda Albreht, peljal se je 14. t. m. skozi Volče v Gorico, žal nam je, da se ni nihče podvizal slavnega nadvojvoda sprejeti. Lehko bi se bila besedica spregovorila zaradi bodoče talijansko-avstrijske meje, kajti to nas tminske prebivalce zelo zanima, posebno če se pomisli, da Talijani prekrasno Goriško okrožje raztergati in si ga prilastiti, nas pa tako pogoltniti namerjajo. Mislim, da g. nadvojvoda v tej reči gotovo kaj premore. Že zdaj ko smo bili pod avstrijsko vlado, vrivala se nam je laščina, tako da so nam iz uradnije le talijanske pozive in pisma pošiljali; kaj bi pa še le potem bilo z nami, ako bi mi pod talijansko vlado prišli, — česar nas Bog sam in vlada naša varuj! Kje bi imeli potem mi Goriški Slovenci narodno ravnopravnost ter materialno in duševno blagostanjo? Prosimo torej visoko našo vlado, naj nas nikar ne pozabi, saj smo ji bili vedno zvesti. Vi Lahoni pa vedite, da nimate pri nas ničesa opraviti. Mi nismo vašega rodu in vas prosimo, da nas pustite pri miru. Veselilo me je, ko sem zvedel, kako se je slavno Kobaridsko starešinstvo g. nadvojvodu poklonilo in ga prosilo, da bi nas zagovarjal in branil, da bi ne prišli pod talijansko kraljestvo. Ravno tako je storilo tudi Kanalsko srenjsko in okrajno predstojništvo in tako bi moglo tudi pri nas biti! Tminski predstojnik in ondašnji župan sta bila sicer prišla, pa prepozno! Ko bi bil višji inženir prišel pod Berdo cesto pregledovat, gotovo bi ga tminski pervaki ne bili zamudili, ampak šli bi mu bili vsaj eno postajo naproti! Iz tega se vidi, da oni svoje oči in misli preveč le na omenjeno cesto obračajo!

Kar se tiče dokazov zavoljo avstrijsko-talijanske meje, utegne tudi ta dober biti, da se poleg Tminskega v beneških hribih še ozidje starih mejnikov nekdanje kakor sedanje Benecije nahaja; to ozidje vendar samo izrastlo ni, temuč zidali so ga prededje naši v ta namen, da je bil mejnik med obema deželama.

Kar se tiče letine, ne kaže se prav dobro. Kerme se je sicer še precej dobilo, žita pa celó malo pridelalo; tudi sadja bo prav malo. Po nekterih krajih je tudi toča potokla. Tudi vreme v tem mesecu je kaj neprijetno, vedno deževno in merzlo. Bog pomagaj!

Iz Belega grada v Srbiji. (G. Pohar Janez). Prežalostno novico moram naznanjati preljubim slovenskim bratom. Mladi, nadepolni in iskreni rodoljub in pisatelj Janez Pohar je hudo zbolel in le malo je upanja, da bi se kedaj še ozdravil. Boli me, da moram povedati, kaj ga je zadelo: Sirota je — obnorel. Ravno pridem iz vojaške bolnišnice, kjer sem ga našel vsega suhega in norčavega, še poznal me ni več, kričal pa je le besede: „Svetovid“, „Slovenec“, „Zukunft“, „slovanstvo“ itd. Njegovim staršem in žlahti dajem na znanje, da je naš minister za vojaške zadeve ostro zaukazal, naj se vse poskuša, da se le ta mladi in nadepolni literat spet ozdravi. Pa težko bode vse vkup kaj zdalo; po mojih

mislih bi najbolje bilo, da bi se Pohar odpeljal v Döbling blizo Dunaja, kjer se je v slovečej norišnici že marsikdo srečno spet ozdravil in k pameti pripravil. Odkod je ta nesreča Poharjeva, ne vem za gotovo povedati, prej ko ne je njegova prevročna kri in strastna ljubezen do domovine tega kriva, mladi človek se je najberže pregnal in tako pripravil v to nesrečo. Serčno pozdravljam vse brate slovenske! Poslednje, kar je nesrečni P. pisal, bil je nek ognjen in oster sestavek proti časniku: „Vidov Dan“, ki se pa ni mogel in smel v časniku: „Svetovid“ tiskati. Drugo jutro potem se mu je začelo mešati.

A. Andrič,
vrednik „Svetovida“.

Ptuje dežele.

Pruska. Deržavni zbor je na kralja tako adreso napravil, da je bila Bismarku prav zelo všeč. Tedaj je on tudi na tem nekervavem bojišču slavno zmagal! Razun 25 so vsi drugi poslanci za adreso glasovali, ki je bila po pervosednikovem nasvetu z nova prenarejena in vredjena. Le Poljaci, nekaj liberalcev in katoličanov ni bilo zanjo. — Bismark je Poljce, ki so hotli v posebni točki svoje pravice zavarovati, s tem podjal, da jim je rekel, da so zastopniki pruskega, ne pa poljskega naroda!

Vlada je takó zdaj tudi od zbora pooblašena, da napravi severno zavezno državo, kterej bode na čelu stala Prusija, in pa veliki parlament na prav demokratični podlagi. Vsak namreč, ki je 25 let star in biva 3 leta v tej državi, ima pravico voliti in izvoljen biti. Tudi na to se menda ne bo nič gledalo, ali kaj davkov plačuje ali nič, ali je bil gledé političnih zadev kdaj obsojen, ali ne. Bismark se torej prav demokratično obnaša, tako da nekteri že celó terdijo, da on ni bil nikdar to, za kar smo ga do zdaj imeli, namreč konservativnež. Pa tudi kralj Vilem je, ko je poslancem naznanjal, da se morajo Prusiji v prid nekteri prestoli (troni) prekucniti, s tem kaj lepo svetu razodel, da ni več „po božji milosti“ kralj. Take premembe se godé na svetu! Pa javeljne smo še na koncu. Od naše strani je le želeti, da se Avstrija po nobeni ceni več ne vtika in meša v nemške zadeve in se v deržavnopravnih zadevah takó uravna, da bo zares mir med njo in Prusko. To pa se zdaj le zgoditi more, če se po federalističnem načelu prestroji, dasi bi tudi še nekteri Nemci radi imeli, da naj bi vsaj z južno Nemčijo v kako zvezo stopila. Ali to bi nam prej ali slej gotovo spet kervavo vojsko nakopalo! Tedaj pustimo Nemce pri miru! — Kakor z Badensko in Virtemberško, ki plača neki 6 milijonov vojskinega povračila, sklenil se je tudi s Parsko mir. Bismark je tu precej zelo strune napenjal in razun odškodnine v denarjih še lep kos zemlje na severju tirjal. Na Parskem je bilo neki zavolj tega vse po koncu. Še le potem pa so se mogli pogoditi, ko je parska vlada neki obljubila, da bode k severni zavezi pristopila. Tedaj plača zdaj le 20 milijonov odškodnine in zgubi 22.000 prebivalcev. Tudi nekaj!

Ruska. Tudi le ta je imela zadnji čas nekako zadrego. Poroča se namreč iz mesta Irkucka v Sibiriji (Severiji), da se je konec meseca junija 700 prognanih Poljcev, ki so v okolici tega mesta delali pa kakor po navadi, hudo stiskani bili, spantali, ruskim vojakom vse orožje pobrali, jih dobro otepli in razpodili in potem se še z ondognimi Rusom sovražnimi domačini pri Bajkalskem ali svetem morju združili in v varne kraje se podali, kjer se mislijo na vso moč Rusom braniti. Ruska sporočila pa pravijo, da je že ves punt zadušen in da so puntarji ali polovljeni ali pa pomorjeni.

— Naj bo pa, kakor hoče, — Rusija naj bi po naših mislih vsaj človeških pravic z nogami ne teptala!

Italija. Tudi Italija je nekaj dni sèm bolj voljna in prijazna, zlasti pa od tega časa, ko je zvedela, da jej je v mirovnih pogodbah s Prusi Benečija po vsaki ceni zagotovljena in da Avstrija pripozna italijansko kraljestvo. Razprave zastran tega, da bi Italija nekaj avstrijskega derž. dolga prevzela, godé se zdaj v Parizu, in ko bodo dokončane, pride na Dunaj gen. Menabrea, da se natančnije o vsem dogovoré, zlasti pa zavolj prihodnje meje in kupčijske pogodbe. Poprejšnji minister baron Burger je za to pogajanje od naše vlade izvoljen. Tako je tedaj upati, da se tudi z Lahij prejkó mogoče mir sklene. — Časniki naznanjajo, da misli laška vlada zdanje poslanca posloviti in nove volitve razpisati. — Tu naj še omenimo zadnje bitke, ki so jo 14. avg. štajerski planinski lovci bili z garibaldovci v hribih pri Auronzo. Boj je bil hud in dolg in da ne bi bili Lahij primirja naznanili in se tako rešili, tepeni bi bili spet dobro. Naši lovci so pa tudi pokazali, da znajo verlo dobro s sablo in puško v caker hoditi. Slava jim!

Rim. Prav pogostoma se zdaj papež pa Rim imenujeta; kajti 15. september se vedno bolj bliža in takrat imajo po znani pogodbi poslednji francoski vojaki iz Rima odriniti. Nekteri sporočajo, da se papež misli kam drugam preseliti, drugi pa tudi hočejo vedeti, da bo spet kakor lani znani Lah Vegezzi v Rim prišel in se s papeževo vlado zastran prihodnjosti pogovarjal. Zopet od druge strani pa se sliši, da papež ostane v Rimu in da ohrani samo tisti del mesta, kjer je vatikansko poslopje, v svoji oblasti, dohodki pa da se mu bodo iz Beneškega kraljestva ustanovili. Prej ko ne nastopijo za papeža hudi, žalostni časi: „Crux de cruce“ „križ od križa“!

Turška. Piše se, da se v več pokrajinah, kakor v Bosni, Bulgariji, Makedoniji itd. na vso moč na tihem na vojsko pripravljajo, zlasti zdaj, ko se je na otoku Kandiji nekako znamenje dalo in že Gerki po orožju segajo. Tako prihaja izhodnje vprašanje dan za dnevom bolj na dan. Da bi se le tudi srečno in kristjanom v prid rešilo!

Francoska. Napoleon je neki še vedno zeló, če tudi ne nevarno bolen. Pravijo, da ima kamen. To mislijo, da je vzrok, da je zdaj vse tiho in Bismark po svoji volji ravna, kakor se mu zljubi. — Mehikanski cesarici, ki misli v Miramare priti, ni menda Napoleon nobene podpore več obljubil. Tedaj bo pa tudi konec mehikanskemu cesarstvu!

Razne novice.

* V zgornji Šiški je bil izvoljen za župana grajščinski posestnik g. Anton vitez Gariboldi, ki je že tudi pri segel.

* Pri zidanju nove Kozlerjeve pivarne se je zgodila predpreteklo saboto nesreča. Vsul se je namreč obok pri eni ledenici in poškoval štiri delavce. Za enega pravijo da je hudo poškoval.

* Novi naš glediščni vodja g. Zöllner je — kakor piše „Laibacher Ztg.“ — že nekaj dni v Ljubljani. Ali bomo kaj slovenskega čuli ali ne v gledišču? Skorej bi rekel, da bo spet tako kakor druga leta, ker se v tej zadevi skorej nič ne stori.

* Iz Laškega dohaja sila veliko vojakov, ki ostajajo po Kranjskem raztreseni. Za kako dolgo? to se zdaj še ne ve. V Ljubljani jih bode, kakor pišejo „Novice“, 2600 mož in 200 oficirjev; število oficirjev se nam z primeri jako veliko zdi! Tudi na

deželo pridejo posamne brigade, tako v Kranj, Postojno in Novomesto.

* Za začasnega voditelja ljubljanske gimnazije je postavljen g. profesor Jakob Smolej, po rodu Slovenec, ki je bil dozdaj učitelj na tej gimnaziji.

* V neki cesarski žitnici blizo Ščavnice (Schemnitz) na Ogerskem se pogreša 6000 vaganov pšenice. — To je spet en žalosten dokaz več, kako brezvestno se ravna semtertje z državnim blagom in da so se res goljufije godile, o katerih bomo morebiti še kaj slišali.

* Na Dunaju so imeli zdaj 136 ogleduhov ali špijonov zapertih. Ker se neki ni nikomur pregreha dokazati mogla, izpustili so vse razun 16, ki so v družih deželah doma in bodo od gosposke vsak na svoj dom gnani. Piše se, da je bil med njimi tudi nek star duhoven v pokoju iz Českega domž, ki so ga blizo Jožefove terdnjave na poti narajmali in ga kot ogleduha brez usmiljenja in daljne pozvedbe po sila težavnem potu celó na Dunaj pritrirali in ga tam 8 dni zapertega imeli. — Tudi na spodnjem Štajerskem je bil, kakor pišejo časniki, nek kaplan, ki je hotel ravno neko grajščino fotografovati, kot ogleduh zgrabljen in pred gosposko tiran. — Taka se je prigodila tudi v Celovcu trem gospodom, ki so se od tod v posebnem čolnu na jezero peljali, in tukajšnjemu knjižničnemu uradniku, ki so ga v bližnjem št. Vidu zgrabili in k gosposki tirali. — Zares, ko bi bila policija vojsko vodila, težko bi bil kteri Prus na Česko prišel, — ali pa, če bi se bili še dalje vojskovali, malokdo bi bil mogel tej nevarnosti ulti, da bi ga ne bili ugrabili!!

* „Triesterica“ poroča, da je bil 24. t. m. nek Janez Klančnik zavolj kupčije s sužniki na 6 mesecev v težko ječo obsojen. Če se ne motimo, bil je ta človek (menda iz Gorenskega doma) nekaj v katoliškem misijonu v Kartumu ali Gondokori, ki ga je pa zapustil in potem po Nilu na svojo roko kupčevati začel. Žalostno!

* „Novice“ pišejo, da sta bila verla gg. Fr. Kadilnik iz Kranja in prof. Fr. Globočnik iz Ljubljane z vodnikoma Jožefom in Lorencem Šestom 4. t. m. na Triglavu, ki je 9575 čevljev visok in ima na verhu planjavo, ki je 50 stopinj dolga, široka pa do dveh, proti Laškemu celo do 5 sežnjev. Slava jima! Vse potovanje je kupec g. Kadilnik v „Nov.“ kratko pa lepo in zanimivo popisal.

* Dalmatinci naznanjajo, da so bile različne krogle talijanskih topov, ki so jih v bitvi pri Visu na naše streljali, težke po 120, 150, 200, in celo 300 funtov. Nekaj je bilo železnih in votlih, nekaj pa jeklenih. — Talijani so tedaj v resnici rabili najače topove, ki jih imajo dan danes topničarji, — a vendar niso zmagali!

* Avstrijo so stale nemške zadeve vsako leto najmanj 30 milijonov gld., ki so jih izdajali za uradnike, poslance, terdnjave in posadke. Oh koliko lepega denarja se je tako potrosilo, ki nam ni ne le nobene koristi, ampak še toliko škodo in zgubo prinesel!

* Pruska bo imela zdaj po vojski 26,373.843 prebivalcev, zemlje pa 6247 štirjaskih milj.

* Iz Dunaja se poroča, da je bil nek kmet, z imenom Franc Zorčič, iz spodnjega Štajerskega doma, oni dan pri cesarju zavoljo neke pravde z grajščinsko gosposdo, ki ga je zavolj razžaljenja dala po krivici zapreti. On prosi cesarja po slovenski pomiloščenju. Cesar zaverne uljudno kmeta na svojega adjutanta. On gre sicer vunkaj, ali tu prosi spet, da naj ga še enkrat pred cesarja peljejo, češ, ker še ni bil pred pravim. Zgodi se. Kmet pové spet svojo, — pa kako se ustraši, ko stoji pred ravno

tistim gospodom, kakor je pervikrat stal; takrat namreč ni dobro vedel, da je ta res cesar sam, ker se mu je preprijazen in premalo imenitno oblečen zdel. Kmet je zdaj enmalo preplašen in se izgovarja, da tega ni vedel, ter prosi cesarja, naj mu nikar ne zameri. Cesar ga milostljivo in prijazno poslovi ter mu obljubi, da se mu bode želja že spolnila.

* Amerikanski škof Baraga, slavni naš sorojak, ki je zdaj 70 let star, posvetil je 24. junija t. l. svojo novo leseno cerkev v Marquettu. Služila sta mu pri tej slovesnosti samo dva najstara duhovnika, ki ju je sam izredil in posvetil.

* Za apostoljskega vikarja v Bosni je bil od sv. Očeta 6. t. m. prekoniziran v. č. g. o. Paškal Vuičić.

* Slavnoznani praški župan dr. Belsky je prejel od cesarja zarad svojih zaslug viteški križ sv. Leopolda, ondodni mestni odbor pa očitno pohvalo in priznanje za svoje neutrudeno sodelovanje. Z radostnim srcem kličemo jim tudi mi: Slava!

* „Politik“ piše, da je še vedno v preiskovanju za to, ker je vlado pred vojsko opominjevala, naj dobro pazi, da bode armada z živežem prav priskerbljena in da se spet kake goljufije ne zgodé. Nihče ne more v tem kake pregrehe najti, posebno pa že zdaj ne, ko se dobro ve, da so vojaki po več dni stradati morali, in so celo viši poveljniki z Benedekom vred pred solbo poklicani. Ali „Politik“ mora tudi pred sodbo, češ, ker je natolcevala! Morebiti bo še celo obsojena, med tem ko bodo poveljnike najberže za nedolžne spoznali. Oh uboga Avstrija!

+ (V kvartirovanje po farovžih) napravlja zdaj veliko sitnost. Cesarska postava od 5. maja 1856 zapoveduje, „dass die Befreiung von der Einquartierung auf die ganze Wohnung sammt Zugehör ausgedehnt werde“.

* Najviša vojaška sodnija je bila zdaj nekaj časa v Zagrebu. Nekako znamenito je to, da je v tem mestu sklenila, naj da se tudi Benedek pred sodbo pokliče.

* O Clam-Gallasu naj povemo še tudi to, da je, dokler je še rajni „Reichsrath“ zboroval, v gosposki zbornici vedno s sablo rožlal in se repenčil, če je kako bolj svobodno ali nevšečno besedo zaslišal. Kaj pa je ta mož v vojski počenjal, ko je bilo treba res sablo rabiti? Taki so nekteri izmed naše gospóde!

* Grof Lažanski je pred svojim begom iz Prage izročil mestnemu županu ključev, ki so tehtali 3 cente!

* Znani „Volksfreund“ se pri vsaki priliki rad zadere zoper nas Slovane, kakor da bi ne bili avstrijski državljani ter bi kovali in snovali Bog ve kaj. To se nam kaj čudno zdi od tega lista, ki ima vedno na jeziku Boga, papeža, škofe, konkordat itd., zraven pa vedno graja in ovaja bližnjega svojega! Tako delajo le farizeji pa tercijalke. Slovenci ne marajte za tako tercijalsko politiko!

Loterija.

Gradec, 25. avgusta:

60 45 51 17 24.

Prihodnje srečkanje je 5. septembra 1866.

Dunajska borsa 27. avgusta 1866.

5% metalike	64.40
5% nacional	69.75
1860 derž. posoj	79.50
Bankine akcije	733.—
Kreditne „	157.10
London	131.—
Novi zlati	6.20
Srebro	129.25